

Rozvoj interdisciplinárneho vedeckého výskumu mládeže na Slovensku

Európska komisia uskutočnila v roku 2004 prieskum, ktorého záverečná správa je stále aktuálna aj pre Slovensko: mnohé krajiny EU nemajú dostatočné informácie o mládeži, a rozhodnutia, ktoré vlády prijímajú, sa uskutočňujú v podmienkach nedostatočného poznania a porozumenia osobitostiam mladej generácie.

Počas práce na príprave Národnej správy o politike mládeže na Slovensku (2005) (aj vďaka konzultáciám s členmi expertnej skupiny Rady Európy o situácii výskumu mládeže) sa dokonca zistilo, že počet výskumníkov nie je až tak veľký, aby obsiahol aj nové európske témy. Chýbajú mladí adepti výskumu mládeže v sociológii, etnológii, psychológii, pedagogických a politických vedách. Pritom Konceptia štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži v SR do roku 2007, ktorú schválila vláda Slovenskej republiky (č. 1213 z 19. 12. 2001), akceptovala požiadavku na rozvoj vedeckého výskumu mládeže a jeho účasť na *„lepšom poznaní a porozumení mladej generácii“*. Odbor detí a mládeže na Ministerstve školstva SR sa zaviazal podporovať nielen výskum mládeže na rozličné aktuálne témy, ale aj „informačné“ a „sebaorganizujúce“ aktivity výskumníkov mládeže. Zámerom tejto informácie je prezentovať mnohé z nich ako „trvalo udržateľné“. Napríklad v roku 2010 pomohli úspešne pripraviť správu o mládeži na Slovensku, ktorej proces prípravy vychádzal z dokumentu vlády SR *Kľúčové oblasti a akčné plány štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži v Slovenskej republike na roky 2008 – 2013*.

Národná správa o štátnej politike vo vzťahu k deťom a mládeži v Slovenskej republike (2010) je výsledkom spolupráce mnohých odborníkov v oblasti problematiky mládeže a mládežníckej politiky na Slovensku. Jej hlavným cieľom je zmapovať aktuálne podmienky života mladých ľudí a, vychádzajúc z tohto základu, zabezpečiť kontinuitu v oblasti stanovovania cieľov štátnej politiky pre oblasť detí a mládeže. Ide o komplexný dokument, monitorujúci rôzne stránky života mladých ľudí v Slovenskej republike, informujúci o reálnej situácii a aktuálnych výzvach v špecifických oblastiach politiky vo vzťahu k mládeži. Garantom Správy je Odbor detí a mládeže Ministerstva školstva Slovenskej republiky, koordináciou tvorby textu a organizačným zabezpečením projektu bola poverená inštitúcia v priamej pôsobnosti ministerstva školstva, IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže. Pre odborníkov, pracujúcich v oblasti politiky mládeže a práce s mládežou, ale aj samotnú mládež a širšiu verejnosť sú k dispozícii príslušné texty na aktualizovanej webovej stránke (<http://www.iuventa.sk/sk/Legislativa/Sprava-o-mladezi-2010.alej>). Osobitnú zmienku si spomedzi nástrojov informačného zabezpečenia „porozumenia mládeži“ zaslúži *„Elektronický dataarchív výsledkov výskumu mláde-*

že na Slovensku po roku 1993” (www.vyskummladeze.sk). Jeho cieľom je archívovať v elektronickej a printovej forme empirické dáta a dokumentáciu z empirických výskumov mládeže, realizovaných na Slovensku po roku 1993, a zabezpečiť ich tak pred stratou a zničením. Sprístupňuje tiež údaje pre potreby sekundárnej analýzy, edukácie na vysokých školách (najmä v rámci doktorandského štúdia politológie, sociológie, psychológie a sociálnej pedagogiky), rozhodovania rozličných subjektov práce s mládežou. Zverejňuje najnovšie údaje z výskumu v čitateľsky priradenej a zrozumiteľnej podobe, a podporuje tak informovanosť odbornej i laickej verejnosti o osobitostiach nových generácií mládeže v slovenskej spoločnosti. V priebehu posledných rokov (2007 – 2011) boli zverejnené výsledky výskumov na rôzne aktuálne témy: Úroveň mediálnej gramotnosti mladých ľudí na Slovensku [DAVM018], Politická a občianska participácia vysokoškolákov na Slovensku [DAVM014], Politická a občianska participácia stredoškolákov na Slovensku [DAVM015], Mládežnícka politika regiónov a miest na Slovensku [DAVM019], Sociálno-patologická problematika mládeže v SR [DAVM020], Čo si myslia mladí – ich voľný čas a aktívna účasť na živote spoločnosti [DAVM021], Európske občianstvo: názory a postoje študentov vysokých škôl [DAVM023], Podpora práce s mladými ľuďmi na Slovensku [DAVM022], Regionálny výskum z prostredia mládeže z rómskych komún [DAVM033], Sociálna a občianska participácia vidieckej mládeže (SOPVM) [DAVM028], ON-LINE GENERÁCIA: informácie, komunikácia a digitálna participácia mládeže v informačnej spoločnosti [DAVM027], Deti o svojich právach – Slovensko 2009 [DAVM026], Prvovoliči – študenti stredných a vysokých škôl a voľby do Európskeho parlamentu 2009 [DAVM024], Prejavy intolerancie, násilia a extrémizmu u mladých ľudí vo veku 13 až 18 rokov [DAVM031], Vysokoškolská mládež a jej sebareflexia ako aktéra vzdelávacieho procesu, aktéra individualizovaného proaktívneho života a spotrebneho štýlu [DAVM030].

Pozitívom je, že sa postupne darí získavať aj súhlas autorov a školiteľov s uverejnením magisterských a doktorandských prác, ktoré tematicky korešpondujú s problematikou mládeže: Reflexia pedagogických možností výchovných systémov vybraných detských a mládežníckych organizácií v edukačnom priestore Slovenskej republiky, Volebné správanie prvovoličov vo voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky po roku 1993, Mládež a jej výchova k aktívnemu občianstvu

http://www.vyskummladeze.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=83&Itemid=134

Uvedené zdroje sú výsledkom iniciatívy Slovenského inštitútu mládeže IUVENTA, ktorého cieľom bolo vyhľadať výskumníkov v oblasti mládeže a odborníkov v oblasti práce s mládežou, a iniciovať ich partnerstvo. V roku

2007 inštitút po prvýkrát finančne podporil výskumy mládeže s tematickou profiláciou *občianska a politická participácia v samosprávnej a zastupiteľskej demokracii, dobrovoľnícke aktivity v systéme práce s mládežou, mediálne kompetencie žiakov a študentov, tvorba systému práce s mládežou v mestách a regiónoch*. V roku 2008 sa kontinuálne pokračovalo v systematickom budovaní siete výskumníkov na Slovensku tak, aby boli zastúpené rozhodujúce vedecko-výskumné odbory a výskumné pracoviská, a aby boli do tejto siete integrovaní aj výskumníci, ktorí pôsobia v rozličných subjektoch občianskej spoločnosti, združeniach mládeže, spolkoch a nadáciách.

Pre rok 2011 – 2012 vyhlásila IUVENTA nové výskumné témy, ktoré naznačujú rozšírenie záujmov mládežníckej politiky aj na oblasť sociálnu (chudoba) a enviromentálnu:

1. Dobrovoľníctvo v širšom spoločenskom kontexte (aktuálny stav, štruktúra, motívy, bariéry a i., vplyv regionálnej sociálno-ekonomickej situácie na rozvoj dobrovoľníckych centier a dobrovoľníckych programov).
2. Mladí ľudia ako podnikatelia (efektivita ich prípravy a podnikateľské kompetencie získané v škole a rodine, potreby mladých podnikateľov a možnosti ich naplnenia).
3. Školská samospráva a občianska aktivizácia mládeže (žiacke školské rady a akademické senáty ako „škola tvorby demokracie“).
4. Rovesnícke vzdelávanie ako nový fenomén edukačnej praxe.
5. Vidiecka mládež (obecná samospráva, medzigeneračná spolupráca, podnikanie, motivačné stimuly pre život mladých ľudí na vidieku a i.).
6. Migrácia a mobilita mládeže za vzdelaním a prácou v EÚ.
7. Multikulturalita na Slovensku a v EÚ (konfesie staré a nové).
8. Etnické a občianske formovanie mládeže v regionálnom aspekte.
9. Problematika chudoby detí a mládeže (fenomén bezdomovectva).
10. Mládež, armáda a bezpečnosť (od občianskej povinnosti k profesionálnej aktivite).
11. Environmentálna výchova vo formálnom a neformálnom vzdelávaní.
12. Radikálno-extrémistické (športoví fanúšikovia) a nacionalistické hnutia mladých ľudí.
13. Elity mládeže vo vede, umení, showbiznise, športe a politike (nové vzory mládeže).

V posledných rokoch tak vzniká nová platforma pre spoluprácu výskumníkov z rozličných vedných odborov. Aj Slovenská sociologická spoločnosť, Slovenská pedagogická spoločnosť a Slovenská spoločnosť pre regionálnu politiku pri SAV majú vo svojom portfóliu za cieľ podporovať rozvoj vedeckého výskumu mládeže šírením vedeckých poznatkov o mládeži vo verejnom povedomí. Pozornosti odbornej verejnosti sa tešia výročné konferencie pri príležitosti Dňa študentstva 17. novembra, ktoré sa venujú aktuálnym témam

a problémom mladej generácie. V roku 2008 bola ťažiskom takejto konferencie téma „Sociálna pedagogika a sociálno-výchovná činnosť s mládežou“, v ktorej sa pod odborným vedením Z. Bakošovej výskumníci venovali sociálno-výchovnej činnosti, prevencii a poradenstvu. V roku 2009 sa v Bratislave uskutočnila vedecká konferencia, ktorej cieľom bolo zhodnotenie vývoja výskumu mládeže na Slovensku za posledných dvadsať rokov a predstavenie aktuálnych výsledkov s dôrazom na ich využitie pre tvorbu mládežníckej politiky a rozvoja systému práce s mládežou. V roku 2010 bola v centre pozornosti téma politickej participácie a tento rok bude aktuálna téma dobrovoľníctva v kontexte zhodnotenia Európskeho roka dobrovoľníctva (Konferencia 2006 Konferencia 2008 Konferencia 2009 Konferencia 2010).

Nemožno opomenúť skutočnosť, že v roku 1995 sa zavŕšil dlhodobý proces formovania predpokladov pre vznik vedeckého časopisu venovaného problematike mládeže na Slovensku. Nový časopis s názvom *Mládež a spoločnosť* vznikol z iniciatívy MŠ SR (výkonná redaktorka M. Pétiová). Nadviazal na ročenku *Sociológia mládeže* č. 69 a 70, informačný bulletin *Teória, metodika a prax mládežníckeho hnutia* (1971 – 1985) a bulletin *Mládež a spoločnosť* (1990 – 1994). V roku 1995 dostal časopis novú grafickú úpravu a reprofiloval sa podľa požiadaviek stanovených pre periodické publikácie. *Mládež a spoločnosť*, slovenský časopis pre štátnu politiku a výskum mládeže, vychádza štvrtročne a má registračné číslo ISSN 1335 1109

(<http://www.uips.sk/level2/mladez-a-spolocnost>). V roku 2010 došlo v jeho štruktúre k zmenám nielen v redakčnej rade, ale aj v uplatnení ekonomických kritérií pri tvorbe časopisu (tiráž, rozsah a úprava textov). Prvé tohtoročné prvé číslo sa venuje problematike dobrovoľníctva, druhé politickej a občianskej participácii mládeže.

Pri pokuse bilancovať aktivity vedeckého spoločenstva by sme nemali zabúdať, že vedecí pracovníci sú aj občania, ktorí v dôsledku svojej profesijnej činnosti majú hlboké poznatky o komplikovanej problematike procesov prechodu mladých ľudí do zamestnania a prostredia aktívnej spoločnosti. Sú teda vysoko kompetentní nielen informovať a interpretovať, čo sa deje s mladými ľuďmi v Európe, ale aj legitímne ovplyvňovať tvorbu koncepcie európskej mládežníckej politiky, čím je na nich v procese posilňovania demokratického vládnutia v EU kladená veľká zodpovednosť.

Udalosti, ktoré nedávno šokovali európske spoločenstvo (Oslo, Londýn), naznačujú, že výskum mládeže nesie veľkú zodpovednosť za to, ako tieto udalosti nielen adekvátne interpretovať, ale najmä v reakcii na okolnosti navrhovať programy a projekty práce s mládežou, s preventívnou inkluzívnou stratégiou.

Ladislav Macháček